

Monismus atd. / Dualismus atd. / Pluralismus atd. / Skutečnost - „základ“

Monismus, dualismus, pluralismus – to všechno jsou názvy matoucí, protože nepřihlížejí k povaze „skutečnosti“. Pokud se aplikují na konkrétní myslitele, většinou selhávají a jsou nepoužitelné. Důsledný monismus není popravdě vůbec možný, za „jedno“ lze považovat jenom cosi jako arché, poslední (nebo první) příčinu, světový plán, stvořitele všeho apod., ale nikdy není náležitě vysvětleno, jako ono poslední (nebo první) „jedno“ může vést k mnohosti věcí (skutečností), o které svědčí naše zkušenost. Pluralismus se nepotkává s menšími potížemi, neboť v krajní podobě (jako např. u atomistů) nemůže uznávat skutečnou samostatnost „věcí“ „skutečností“, ale musí každou skutečnost vyššího řádu odkázat do sféry mylných dojmů (a trvat na tom, že jde o pouhé „hromady“). Dualismus (filosofický) má zase velké potíže s pochopením interakcí mezi dvojím typem skutečností (např. vliv mysli na tělo a naopak aj.). A stejně každý myslitel to interpretoval poněkud jinak. U Rádla najdeme rozhodný dualismus, ale nejde o dvě substance, nýbrž o to, co „býti má“, proti tomu, co pouze „jest“. U Jasperse (kteří se takřka vůbec nezabývá „přírodou“) jde o jakousi zvláštní verzi dualismu člověka jako pouhého „Dasein“ a jako „existence“. Nápadnou filosofickou nedomyšleností se zase vyznačuje třeba „pluralismus“ Herbartův (aplikace na výchovu vedla k důrazu na asociace apod.).

(Písek, 130927-3.)